

Światowy kryzys gospodarczy i jego konsekwencje w długim terminie

Autor tekstu: **Tomasz Strzelecki**

W dobie aktualnego kryzysu ekonomicznego na świecie wiele państw (żeby nie powiedzieć wszystkie) korzysta z metod, które daje interwencjonizm. Czy jednak interwencja państwa w gospodarkę jest korzystna dla gospodarki i jakie będą jej konsekwencje w długim terminie? To są pytania, na które tylko nieliczni ekonomiści chcą odpowiadać, a jeszcze mniej liczni odpowiadają. Są jednak pytania na które trzeba odpowiedzieć.

Dla przejrzystości tego artykułu pragnąłbym zacząć od krótkiej analizy przyczyn kryzysu. Jak większość ludzi wie, obecny kryzys gospodarczy zaczął się w Stanach Zjednoczonych Ameryki na rynku kredytów subprime. Amerykańscy bankowcy dzielą kredytobiorców na kredytobiorców prime (których cechuje najwyższa wiarygodność co do spłacalności kredytów) oraz kredytobiorców subprime. Rynek kredytów subprime to rynek klientów mniej wiarygodnych pod względem spłacalności kredytów, nie wszyscy zaliczani przez bankowców do kredytobiorców subprime byli niewypłacalni, ale kredyty dla tych ludzi były obciążone znacznie większym ryzykiem. Wielu kredytobiorców okazała się niewypłacalna, szczególnie kredytobiorców nazywanych potocznie ninja (no income, no job and assets). Bankowcy jednak uważali akcję kredytową za dość bezpieczną, bo zawsze można było spieniężyć dom takiego kredytobiorcy, na zakup którego był udzielony kredyt. Ta sytuacja się jednak zmieniła w momencie w którym wartość nieruchomości przestała wzrastać, a później zaczęła spadać. Banki, żeby odzyskać utracone w kredytach pieniądze zamieniały kredyty na dłużne papiery wartościowe, które teraz są nazywane toksycznymi, ponieważ nie mają absolutnie żadnego zabezpieczenia w majątku trwałym. Nasuwa się automatycznie pytanie jak to możliwe, aby banki mogły prowadzić tak szeroko zakrojoną akcję kredytową. Odpowiedź na to pytanie jest prosta, mogły ponieważ wszystkie stopy procentowe były utrzymywane na bardzo niskim poziomie przez FED, na który naciskał sektor finansowy, żeby utrzymywać wszystko tak jak jest. Jak się okazało działania, które prowadził prezes FED-u Alan Greenspan okazały się błędne. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na olbrzymi amerykański deficyt w handlu zagranicznym oraz olbrzymie zadłużenie amerykańskich gospodarstw domowych, których oszczędności spadły praktycznie do zera, a jak wiadomo z najbardziej podstawowych teorii ekonomicznych, poziom oszczędności ma bezpośrednie przełożenie na poziom inwestycji w gospodarce, a jak nie ma inwestycji nie ma rozwoju i wzrostu PKB, co za tym idzie nie ma z czego sfinansować rosnącego deficytu budżetowego i długu publicznego. Podsumowując, za główne przyczyny amerykańskiego kryzysu, a co za tym idzie także i światowego kryzysu ekonomicznego, uważam po pierwsze bardzo ekspansywną politykę fiskalną (bardzo wysoki deficyt budżetowy), jak i pieniężną (bardzo niski poziom stóp procentowych ustalanych przez FED) oraz olbrzymie zadłużenie i brak oszczędności w gospodarce USA.

W wyniku powyżej przedstawionej sytuacji rozpoczął się ogólnoświatowy kryzys ekonomiczny, którego skutki odczuwają nie tylko mieszkańcy USA, ale ludzie na całym świecie. Aktualne działania rządów na całym świecie są bardzo do siebie zbliżone i są prowadzone przy pełnym poparciu ze strony opinii publicznej. Te działania to bezpośrednia interwencja państwa w gospodarkę, same Stany Zjednoczone zaplanowały interwencję w gospodarkę opiewającą na kwotę około 900 mld dolarów, co ma pomóc gospodarce w wyjściu z kryzysu. Teraz odpowiedzmy sobie na pytanie skąd są te wszystkie pieniądze? Odpowiedź jest prosta, te pieniądze pochodzą ze zwiększonego deficytu budżetowego. Teraz przypomnijmy sobie co było jednym z głównych przyczyn kryzysu: otóż deficyt budżetowy i dług publiczny tworzony przez deficyt. Z czego wynika, iż rządy na całym świecie chcą zwalczyć kryzys wywołany między innymi przez rozpasaną politykę fiskalną jeszcze bardziej rozpasaną polityką fiskalną, a co najciekawsze większość ludzi na świecie bije im brawo.

To była jedna strona medalu w walce z kryzysem na świecie, drugą stroną medalu jest pytanie do kogo trafiają te finansowane deficytem budżetowym pieniądze? Na to pytanie istnieje równie prosta odpowiedź jak na poprzednie, otóż trafiają do wielkich korporacji, które posiadają wielką ilość toksycznych aktywów finansowych, a do tego są poważnie zadłużone. Z tego co mnie uczyli w szkole, a później na studiach, w Stanach Zjednoczonych, a także Unii Europejskiej, do której już należymy, istnieje i funkcjonuje gospodarka wolnorynkowa. Czy w gospodarce wolnorynkowej podmioty, które są słabe, niekonkurencyjne i nieefektywne po prostu upadają? Czy na miejsce tych słabych i nieefektywnych ekonomicznie przedsiębiorstw nie pojawiają się nowe prężne, efektywne i konkurencyjne przedsiębiorstwa? Wiem, że to brzmi bardzo darwinowsko, ale dokładnie w tym samym tonie wypowiada się noblista Milton Friedman w swojej książce „Wolny wybór”, w tym

momencie w obecnym świecie słycać zdania typu: „A liberał, nie warto go słuchać, gospodarka liberalna nie zdała egzaminu” i temu podobne wypowiedzi. Absolutnie nie zgadzam się z twierdzeniem, iż gospodarka liberalna nie zdała egzaminu, ponieważ gospodarka liberalna nie twierdzi że prowadzenie ekspansywnej polityki fiskalnej i pieniężnej jest dobre (a to właśnie leżały u podstaw kryzysu), gospodarka liberalna (taka o której pisał Milton Friedman) zakłada zrównoważoną politykę zarówno fiskalną jak i pieniężną oraz niski udział państwa w PKB. Jak kiedyś zauważył Ronald Reagan „Rząd nie jest dla nas rozwiązaniem, jest dla nas problemem”, to zdanie już wielokrotnie potwierdzało rzeczywistość ekonomiczną, pomimo tego rządy nadal uważają siebie za rozwiązanie wszelkich problemów jakie stają przed gospodarką. Przyznaję rząd ma do wykonania pewne zadania w dziedzinie prawodawstwa, bezpieczeństwa i w jeszcze kilku innych dziedzinach, co nie zmienia faktów historycznych pokazujących wprost, że gospodarki tym lepiej się rozwijały im mniej państwa było w gospodarce. W tym momencie na usta nasuwa się kolejny cytat z Reagana: “Poglądy rządu na gospodarkę można podsumować krótko: jeśli to żyje, opodatkuj to. Jeśli nadal ma się dobrze, ureguluj to. Jeśli przestanie funkcjonować, wprowadź subsydia.” To jest kolejny cytat, który świetnie obrazuje rzeczywistość.

Kolejnym niezwykle ważnym problemem, który należy poruszyć jest to, kto zapłaci za kryzys i jakie mogą być skutki kryzysu w długim okresie. Kwestia kto zapłaci za kryzys jest niezwykle prosta i oczywista, my zapłacimy za kryzys z własnej kieszeni, ponieważ walka z kryzysem jest finansowana ze środków budżetowych i deficytu budżetowego (który jest niczym innym jak kredytem, który trzeba spłacić), które to z kolei są finansowane z podatków, tak więc my podatnicy płacimy. Jeśli chodzi o długookresowe konsekwencje kryzysu, sprawa jest trudniejsza do oceny, ciekawy i jak sądzę prawdopodobny scenariusz przedstawia Peter D. Schiff w swojej książce „Crash Proof”. Scenariusz jaki przedstawia Peter D. Schiff mówi iż USA w bardzo szybkim tempie zbliżają się do upadku gospodarczego w pełnej skali, uwzględniającego załamanie się dolara i utratę dominującej pozycji w światowej gospodarce, będzie to spowodowane według Petera Schiffa olbrzymim zadłużeniem Ameryki i Amerykanów, którzy w ostatnich latach konsumowali dużo więcej niż produkowali, czego skutkiem jest gigantyczny deficyt USA w handlu zagranicznym i zadłużenie. Stany Zjednoczone według tego scenariusza będą powoli tracić siłę polityczną i gospodarczą. Dlaczego tak będzie, powód jest prosty, same Chiny posiadają amerykańskie obligacje i bony skarbowe wartości ponad 1,5 bln dolarów i mogą w każdej chwili sprzedać je na wolnym rynku co spowoduje natychmiastowe załamanie się dolara, a także spowoduje pogłębienie się kryzysu w USA, podobny scenariusz został nakreślony w filmie dokumentalnym I.O.U.S.A. („Amerykański czek bez pokrycia”), nakręconym jeszcze w 2007 roku, zaprezentowanym w 2008, jeszcze przed całkowitym uwidocznieniem się kryzysu, przed upadkiem Lehman Brothers.

Upadek Ameryki jako światowego mocarstwa gospodarczego to moim zdaniem dość ponura wizja na przyszłość, ponieważ z jednej strony USA nie będzie już tak bogate i potężne gospodarczo, a drugiej strony nadal będą potężne militarnie, co będzie mogło skutkować podobnie jak w przypadku Rosji, walką o pokazanie się w świecie jako wielkie i potężne mocarstwo. Po ewentualnym załamaniu się Stanów Zjednoczonych jako światowego mocarstwa gospodarczego, prawdopodobnie nastąpi szok dla gospodarek wielu krajów świata z którymi USA utrzymuje kontakty handlowe. Bardzo podatne na tego typu szok będą Chiny, które eksportują do Stanów Zjednoczonych olbrzymią część swojej produkcji. Co stanie się z niezreformowaną na dzień dzisiejszy Unią Europejską też jest wielkim znakiem zapytania, ponieważ duża część Unii to kraje mające poważny problem ze zbyt wysokim poziomem wydatków socjalnych. Reforma Unii jest teraz wielkim wyzwaniem dla Europy jako całości jeśli Europa nie chce podzielić losu USA. Europa ma bardzo drogą siłę roboczą i znacząco mniejsze zasoby ludzkie niż Chiny czy Indie, główną siłą Europy jest zaawansowanie technologiczne i kapitał ludzki, dlatego ważne z punktu widzenia Unii Europejskiej są działania, które zabezpieczą Unię przed staniem się importerem, który mało eksportuje, bo to jest droga, która zaprowadziła USA do aktualnej sytuacji.

Kryzys ekonomiczny na świecie wymaga dłuższych badań nad tym zagadnieniem, uwagi oraz zainteresowania ze strony opinii publicznej. Artykuł ten przedstawia jedną z kilku koncepcji konsekwencji jakie czekają świat po kryzysie, nie jest to przepowiednia Kasandry, przesadzającym o naszej przyszłości, ma natomiast zwrócić uwagę na aspekty, zdaniem autora zbyt mało dyskutowane. Zagadnie samego kryzysu jest zagadnieniem niezwykle obszernym i nadaje się do omówienia w więcej niż jednej monografii, podobnie rzecz się ma z możliwymi skutkami kryzysu na świecie, w związku z ograniczonym rozmiarem tej pracy poruszyłem tylko część tejże tematyki.

Zobacz także te strony:

[To nie jest koniec amerykańskiego kapitalizmu](#)

Tomasz Strzelecki

Student piątego roku ekonomii na Uniwersytecie ekonomicznym w Krakowie.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 29-06-2009 Ostatnia zmiana: 03-07-2009)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6640) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6640>)

Contents Copyright © 2000-2009 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2009 Michał Przech

Autorem portalu Racjonalista.pl jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielami portalu są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl